

Основни информации и насоки околу можностите за заштита на права на пациентите во ситуација кога се вратени од клиника при барање на редовна/хронична терапија која се издава исклучиво на клиника

· Информациите се презентирани во формат на прашања и одговори, исклучиво за цел на давање насоки на пациентите

Кои се моите права како осигурено лице на ФЗОМ во поглед на добивање редовна терапија - лекови кои се издаваат во болница заради природата на болеста (пример, онколошки, ретки болести)?

Правата на пациентите за пристап до здравствени услуги, вклучувајќи и терапија односно лекови, се вградени во Уставот, и во повеќе закони. Уставот на РСМ го гарантира **правото на здравствена заштита на секој граѓанин** (член 39).

Основен закон во кој се утврдени правата на пациентот **како осигуреник во ФЗОМ** е Законот за здравствено осигурување. Според овој Закон, со задолжително здравствено осигурување на осигурените лица им се обезбедува право на **основни здравствени услуги** (член 8). Во основни здравствени услуги спаѓаат и услуги што ги пружаат болнички установи - ЈЗУ, односно клиниките во УКЦ Мајка Тереза во Скопје, кои се дел од мрежата установи каде важи здравственото осигурување. Во основните услуги кои се покриени со здравствено осигурување влегуваат **лекови кои се наоѓаат на позитивната (болничка) листа, како и лековите што не се на позитивна листа а кои клиниките ги набавуваат по претходна согласност од Министерството за здравство и Фондот** (член 9).

Согласно Законот за здравствена заштита, концептот на здравствена заштита опфаќа **навремено и ефикасно лекување** (член 2), и утврдено е дека **секој има право на здравствена заштита** (член 3). Здравствената заштита се заснова врз начелата на **достапност, ефикасност, континуираност, правичност, сеопфатност и обезбедување на квалитетен и сигурен здравствен третман** (член 5-11).

Според Законот за заштита на права на пациентите заштитата се заснова на начелата на хуманост и достапност (член 3). **Пациентот има право на лекување** во согласност со неговите поединечни потреби и способности и што ја унапредуваат состојбата со неговото здравје, со цел да го достигне највисокото можно лично ниво на здравје, согласно со достапните методи и можности на медицината, а во согласност со прописите од областа на здравствената заштита и здравственото осигурување (Член 5). Исто така, пациентот има право, во сите фази на здравствената заштита, **да биде потполно информиран** за:

- 1) својата здравствена состојба, вклучително и за медицинската процена на резултатите и исходот на одредена медицинска интервенција (дефинирана како преглед, третман или друга активност со превентивна, дијагностичка, терапевтска цел или со цел за рехабилитација што ја презема овластен здравствен работник), како и нејзините најчесто очекувани компликации;
- 2) препорачаните медицински интервенции, како и планираните датуми за нивно спроведување (програма за третман и рехабилитација);
- 3) можните предности и ризици при спроведувањето, односно поради неспроведувањето на препорачаните медицински интервенции;
- 4) своето право на одлучување за препорачаните медицински интервенции;
- 5) можните замени за препорачаните медицински интервенции;
- 6) причините за евентуалните разлики на постигнатиот резултат од медицински интервенции во однос на очекуваниот;
- 7) текот на постапката при укажувањето на здравствената заштита;
- 8) препорачаниот начин на живеење и
- 9) правата од здравствената заштита и здравствено осигурување, како и постапката за остварување на тие права.

Овие информации на пациентот **мора да му се дадат на разбирлив и соодветен начин** за пациентот, со минимизирање на техничката, односно стручната терминологија, со цел да се добијат податоците од важност за третман на пациентот (член 8).

Здравствената установа (болницата) е должна да му обезбеди информации на пациентот по однос на правата пропишани со Законот за заштита на права на пациенти (член 33). Сите информации од член 7 освен правна поука (точка 9) пациентот може да ги бара и директно од лекарот кој го третира, кој е должен да му ги даде тие информации (член 38).

Доколку не добијам лек кога ќе отидам во болница, и го купам лекот со свои пари, дали можам да барам рефундација на средствата и каде?

Во Правилникот за остварување на права и обврски од задолжително здравствено осигурување донесен од ФЗОМ се подетално утврдени условите под кои пациентот може да добие надомест за лекови набавени од сопствени средства. Член 99 го уредува правото на пациентот да добие надомест за лекови на позитивната листа кои се издаваат во болници, во ситуација кога болницата го нема обезбедено соодветниот лек. Овој член се однесува само на лекови кои се на позитивна листа, додека за лекови што не се на позитивна листа а болницата ги набавила со согласност на МЗ и ФЗОМ (согласно член 9 од Закон за здравствена заштита) не постои никаква одредба во Правилникот. Без оглед на тоа, пациентот има основа да бара рефундација на средства и за такви лекови, со поднесување на барање, најдобро истовремено и до ФЗОМ и до Министерство за

здравство со оглед на дуплираната надлежност во однос на таквите лекови, врз основа на следните основи:

- Согласно член 9 од Закон за здравствено осигурување **таквите лекови исто така спаѓаат во основни здравствени услуги**, кои му следуваат на пациентот со неговиот статус на осигуреник.
- Согласно уставното начело на **еднаквост на граѓаните пред законот** (член 9). Принципот на еднаквост подразбира еднаков третман на секој граѓанин од страна на државните органи. Во случајов, секој граѓанин кој има статус на осигуреник пред ФЗОМ има право на **еднаков третман** во однос на пристапот до основни здравствени услуги, за кои плаќа придонес за здравствено осигурување или е осигуран по друг основ.

Дали можам да добијам попрецизни информации за тоа зошто лекот што ми е потребен не можам да го добијам?

Лековите кои ЈЗУ ги набавуваат со согласност на ФЗОМ и Министерството за здравство (член 9 од Закон за здравствено осигурување), се набавуваат по пат на тендер, со средства од Буџетот на РСМ. Согласно Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер, пациентот може да побара од болницата, од ФЗОМ, и од Министерството за здравство, информации кои се од јавен карактер поврзани со достапноста на лековите набавени од ЈЗУ.

Повеќе детали околу тоа кои информации може да се бараат на овој начин може да се најдат директно во болницата, во Министерството, во ФЗОМ (<https://fzo.org.mk/lista-na-informacii-od-javen-karakter>), или со контактирање на Агенцијата за заштита на правото на слободен пристап до информации од јавен карактер <https://aspi.mk/>

Кои се правните можности, што можам да направам во ситуација ако не сум добил/а терапија? Каде и како можам да се обратам?

Постојат повеќе институционални можности предвидени со закон, кои пациентот може да ги искористи во случај ако не му била дадена хронична терапија која му следува со оглед на здравствената состојба.

Законот за заштита на права на пациенти предвидува неколку можности за обраќање до болницата или до други надлежни институции:

1. Барање информации во писмена форма од клиниката, за текот на лекувањето и причините поради кои е одбиено давање терапија, врз основа на член 7, 8 и 33.

Ако се потребни посеопфатни податоци, пациентот може да бара и **пристап, на свој трошок, до своето медицинско досие** каде се евидентирани сите податоци врзани за

неговата здравствена состојба (дијагноза, тек на болест, преземени интервенции, третман и лекување итн.), врз основа на член 22 и 33.

2. Писмена поплака до директорот на здравствената установа, во рок од 15 дена од денот на повредата на правото или од признавањето за повреда на правото. Директорот е должен да ги испита наводите во поплаката и во рок од 15 дена од денот на приемот на поднесокот да го извести пациентот или неговиот законски застапник (член 48)

3. Барање надзор од Министерство за здравство (член 54) или од Државен санитарен и здравствен инспекторат кој е овластен да спроведе инспекција и да наложи постапување од страна на здравствената установа (член 55) <http://dszi.gov.mk/kontakt/>

4. Претставки, предлози и други поднесоци до Министерството за здравство, надлежните органи и други институции, кои се упатуваат преку здравствената установа. Министерството за здравство е должно во рок од 15 дена да ги испита наводите во претставката и да го извести пациентот или неговиот законски застапник (Член 49)

5. Поднесување поплака до Комисијата за унапредување на права на пациенти во својата општина односно во Град Скопје, согласно член 42.

6. Барање за добивање правни совети и правна помош до Советникот за заштита на права на пациенти во болницата (назначен од редот вработени во Министерство за здравство), согласно член 44 и 45.

Законот за здравствено осигурување пропишува формална управна постапка (член 31-31б) со која пациентот може да бара остварување на права од задолжително здравствено осигурување:

- **Пациентот може да поведе управна постапка, со поднесување барање, пред ФЗОМ (првостепен орган) заради неможност на остварување на права од задолжително здравствено осигурување.**
- ФЗОМ е должен да одлучи во рок од 30 дена по поднесено барање, или 45 дена ако е потребно мислење од лекарски комисији.
- Ако решението на ФЗОМ е негативно, осигуреното лице има право на жалба до министерот за здравство во рок од 15 дена од приемот на решението. Решението по жалба мора да се донесе најдоцна во рок од 60 дена од денот на приемот на жалбата.
- Против конечното решение на министерот за здравство или од него овластено лице може да се води управен спор.

Повеќе информации и контакт податоци може да се најдат на веб сајтот на ФЗОМ <https://fzo.org.mk/se-raboti-za-vashite-prava>

Освен тоа, пациентот може да поведе и други постапки:

- Постапка пред суд. Пациентот има право на судска заштита за сторена повреда на неговото право на начин и во постапка утврдена со закон (согласно член 53 од Закон за заштита на права на пациенти).
- Постапка пред народен правобранител за повреда на уставни и законски права на граѓаните на здравствена заштита <http://ombudsman.mk/>

Освен користење на законски предвидените институционални механизми, пациентот може да се обрати до организации кои ги штитат правата на пациентите и кои работат во доменот на заштита на човекови права, кои може да дадат бесплатна правна помош и насоки.

- Организации на пациенти. Во РСМ се активни многу здруженија на пациенти со различни здравствени состојби. Улогата на овие здруженија, меѓу другото, е да се грижат за правата и интересите на пациентите во добивање здравствени услуги.
- Невладини организации кои ги штитат правата на пациентите и генерално човековите права:

ЕСЕ https://healthrights.mk/?page_id=26#

Хелсиншки комитет за човекови права <https://mhc.org.mk/baranje-za-besplatna-pravna-pomosh/>

Организација на потрошувачи <https://opm.org.mk/>